

Bogen har sin styrke i detaljen. Forfatteren anser Leo Karis tal på ca. 550 deltagere for at være for højt (De Danske Spaniensfrivillige. København, 1952). Iøvrigt har Kari kun navne på 120. I et lille, men interessant afsnit om de frivilliges motiver, alder og erhvervsfordeling opererer forfatteren med et navnegrundlag på 232–233. Han antager, at ca. 500 måske er det rigtige tal og giver selv en udførlig liste på de 411, der er kendt idag. Bogen bekræfter de antagelser, som også ses i den internationale litteratur, nemlig at det store flertal var arbejdere og oftest arbejdsløse, og at de lokale kommunistpartier spillede en afgørende rolle ved rekrutteringen.

Det kan undre, at forfatteren helt har udeladt noteapparat, og heller intet meddeler om, hvornår de gengivne beretninger er nedskrevet. Flere er tydeligvis først lavet efter 1945. Det må undre endnu mere, at forfatteren forholder sig så ureflekteret til det interessante, fremlagte materiale. Oftest har han slet ingen kommentarer til de lange kildeuddrag, men er åbenbart tilfreds med bare at fremlægge dem. I modsætning til Leo Karis bog, der er skrevet af en deltager, er Carsten Jørgensens fremlagt i en nøgtern ånd, uden heroiserende tendens. Men det havde været interessant, om forfatteren mindre optrådte som talerør for de frivilliges syn og mere som den senere tids historiker, der kunne sætte deres virke ind i den spanske politiske sammenhæng. Modsigelser mellem kildecitaterne afføder ingen debat. Den bevægende beretning om den danske trotskist, der som andre, der ikke passede de spanske og russiske kommunister, blev grusomt forfulgt, fremkalder ingen overvejelser om det hovedsynspunkt, som forfatteren ellers fremsætter, at det drejede sig om et forsvar for demokratiet i Spanien.

Carsten Jørgensen søger ikke at forklare de franske, engelske og danske regerings holdning til borgerkrigen i Spanien. Det danske socialdemokratis indsats omtales kun i en kort billedtekst. Der er ingen karakteristik af »Arbejderbladets« Spanien-dækning, selv om forfatteren ellers flittigt bruger denne kommunistiske avis. Det er misvisende at skrive, at A.P. Møller indbetalte 5000 kr. til Franco-siden, når man ikke oplyser, at beløbet aldrig blev udbetalt, og at det hele var led i en politisk trussel mod Socialdemokratiets stillingtagen til borgerkrigen. A.P. Møller ville fremme en upartisk holdning. Forordet er skrevet af Klaus Ribbjerg, og det er bortset fra den formentlige PR-funktion helt uforståeligt. Det afslører nemlig en dyb uvidenhed om Spanienproblemet i 1930'erne og røber endog, at han ikke kan have læst den foreliggende bog særlig grundigt.

Kay Lundgreen-Nielsen

KARL CHRISTENSEN: Min spanske krig. Erindringer fra den internationale brigades luftbatteri »Argument Dimitrov « 1936–37. Århus, SP Forlag, 1986. 196 s. 145 kr.

Forfatteren deltog december 1936 – september 1937 som luftværnsartillerist på den republikanske side i borgerkrigen. Hans dagbog blev desværre stjålet fra ham ved hjemrejsen, så hans fremstilling hviler på erindringer og trykte kilder. Ikke uden djærv humor skildrer han en række episoder fra sin deltagelse.

En hovedrolle spiller kampene, kammeratskabet, forholdet til de overordnede

og ikke mindst forholdene til de spanske piger. Hans livlige skildring bekræfter DKPs rolle ved rekrutteringen og kommunisternes store indflydelse i Spanien. Forfatteren var selv DKP-medlem til 1956, men bogen viser, at han dengang ikke var en særligt ortodoks kommunist, og at han åbenbart forlod Spanien i utilfredshed med de russiske rådgiveres holdning. Han skriver selv, at teori ikke var hans stærke side, og de indviklede politiske forhold i det Spanien synes først langsomt og ufuldkomment at være gået op for den arbejdsløse bager. En udmærket, meget kort historisk indledning ved Henrik Scriver sætter den anekdotiske fortælling ind i en større ramme.

Kay Lundgreen-Nielsen

Samråd i kristid. Protokoll från den nordiska arbetarrörelsens samarbetskommitté 1932–1946. Utgivna genom KRISTER WAHLBÄCK och KERSTI BLIDBERG. Kungl. Samfundet för utgivande af handskrifter rörande Skandinaviens historia. Handlingar del 12. Stockholm, 1986. 363 s.

Samarbejdet mellem de nordiske socialdemokratiske arbejderbevægelser i tiden før og efter 2. verdenskrig har i det sidste årti været genstand for stigende interesse. Fra svensk side har man metodisk forsket i Sveriges politiske historie i årene før og under krigen, og i Vesttyskland har man interesseret sig for genskabelsen og integreringen af det tyske socialdemokrati i tysk og europæisk politik i efterkrigstiden. Interessen for det nordiske samarbejde skyldes, at de socialdemokratiske partier bevidst stræbte mod at fremtræde for omverdenen med en koordineret politik. De relativt store, velfungerende og regeringsbærende nordiske partier fik gennem denne fællesoptræden indflydelse på Socialistisk Internationales stillingtagen til f.eks. fascisme-problemet i førkrigsperioden og den tyske rekonstruktion i efterkrigstiden. Udefra oplevede man Norden som et homogent kulturelt og politisk område der i en vis udstrækning blev forbilledligt, og det gav lydørhed og indflydelse.

Kersti Blidberg fremlagde i 1984 sin disputats om den nordiske socialdemokratiske arbejderbevægelses samarbejde i perioden 1931–1945, og fik her nuanceret forestillingen om de fælles nordiske interesser en del (se min anm. i HT 1986 s. 218. I forsættelse af arbejdet med disputatsen publiceres nu de referater fra den nordiske samarbejdskomité's sessioner 1932–1946, der er en væsentlig del af grundmaterialet i Blidbergs afhandling. Protokollerne, der er aftrykt i deres helhed, er ret detaljerede. De afslører tydeligt den dualisme, som socialdemokraterne oplevede over for internationale problemer, når de befandt sig i spændingsfeltet mellem ideologi og »ansvarlig« varetagelse af nationale særinteresser.

Kun en mindre del af det meget store bilagsmateriale af rapporter og redegørelser om specielle problemer er aftrykt, fordi mængden har sat grænser. Disse til tider ret omfattende redegørelser om politiske, økonomiske og sociale spørgsmål kan ellers være meget givende til belysning af forhold og holdninger i de enkelte lande. Protokollerne er bevaret i de socialdemokratiske arbejderbevægelses arkiver i Norden. I Danmark findes materialet næsten i sin helhed i Socialdemokratiets og L.O.s arkiver på Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv i København. Her vil man i øvrigt også kunne finde et omfattende og